

Сеїдов Гідаят

аспірант кафедри історії української та
зарубіжної музики ХНУМ імені

І. П. Котляревського

Науковий керівник:

канд. мистецтв., доцент

Анфілова Світлана Геннадіївна

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МИТЦЯ В ДЖАЗОВІЙ КУЛЬТУРІ: ДОСВІД БОББІ МАКФЕРРИНА

Концепція творчої особистої ідентичності (Jaussi, Randel & Dionne, 2007; Karwowski, Lebuda & Wiśniewska, 2018) стосується цінності, яку людина надає творчості. Сутність цього дослідження полягає в тому, що через творчі здібності та позитивний досвід підкріплення власних талантів людина починає сприймати себе як творчу особистість, а саму творчість – частиною власної самовизначеності. Цей конструкт подано як один з аспектів іншого процесу який називається *creative self-efficacy* (творча самоефективність / творча ефективність власного «Я»). Якщо творча ідентичність відповідає на питання «Чи є творчість частиною мене?», то творча самоефективність питає «Чи здатен я на творчість?». Зрештою, ці два питання є визначальними і для майбутніх музикантів, оскільки на формування їхнього творчого самосприйняття впливає багато факторів: складність музичного матеріалу, який вони

опановують, репертуар, який слухають і виконують, культурне середовище, у якому вони зростають і яке репрезентують, система підтримки й визнання з боку оточення, а також світоглядні й духовні орієнтири, що визначають їхнє ставлення до мистецтва – все це впливає на усвідомлення себе як митця і формування *creative self-concept* (творча концепція «Я»). Розглянемо вплив досвіду на формування творчої особистості на прикладі Боббі Макферріна.

Б. Макферрін (повне ім'я *Robert Keith McFerrin Jr.*) народився 11 березня 1950 року в Нью-Йорку в родині професійних музикантів. Його батько, Роберт Макферрін-старший, був першим афроамериканцем баритоном, який співав у Метрополітен-опера, а мати, Сара Коппер також була співачкою, обидва викладали вокал. У дитинстві Б. Макферрін вбирав досвід своїх рідних; в одному з інтерв'ю³ співак згадував, що ховався під піаніно, коли батько давав уроки по вокалу, і саме так, мимоволі, засвоював багато речей про голос. З дитинства Б. Макферрін вчився грати на фортепіано та кларнеті, після закінчення школи здобув музичну освіту в коледжі Серрітос та Каліфорнійському університеті, де опановував композицію і теорію музики. Його унікальна здатність охоплювати фактури у всій її поліфонічності в подальшому проявлятиметься у власній творчості. Варіативність партій,

³ Kosman, J. (2010, April 23). Bobby McFerrin: Singing brilliantly in blue jeans with that voice. San Francisco Classical Voice. <https://www.sfcv.org/articles/artist-spotlight/bobby-mcferrin-singing-brilliantly-blue-jeans-voice>

узгодженість голосів та свобода у межах форми говорить про глибину розуміння музики як такої.

Особливо показово, що музичні вподобання Б. Макферріна в юності не були прикуті до джазової або виключно вокальної музики. Співак слухав передусім рок, а не джаз. Серед характерних орієнтирів артиста того часу були *Janis Joplin*, *Jimi Hendrix*, *Cream* і *Led Zeppelin*. Джаз, за словами Б. Макферріна, зацікавив лише напочатку 1970-х. В інтерв'ю співак згадував, що після виступу Майлза Девіса в Лос-Анджелесі 1971 року, де грав піаніст Кіт Джарретт, «стало зрозуміло, що таке імпровізація» – це повна музична свобода. Саме К. Джарретт був для нього одним із найбільших орієнтирів: Б. Макферрін пізніше прямо говорив, що був вражений його імпровізаціями і захотів спробувати зробити щось подібне, але голосом. Це дуже важливе усвідомлення співака у питанні власної ідентичності. Митець знаходить оригінальну модель творчого існування: не копіювати готову вокальну традицію, а шукати для голосу нову функцію, про це свідчить і факт свідомого уникання Б. Макферріном прямого наслідування індивідуальної манери інших співаків. Перед початком сольної кар'єри він протягом приблизно двох років намагався взагалі не слухати жодних вокалістів, щоб не звучати так, як вони.

Творча ідентичність Б. Макферріна формувалася через поступове усвідомлення самобутнього способу бути музикантом: «я є таким митцем, який творить саме так». У межах концепції *creative personal identity* (творча

ідентичність митця) важливим є не лише наявність творчих здібностей або позитивного досвіду, а насамперед те, чи починає людина сприймати творчість як значущу частину власного самовизначення. У випадку Б. Макферріна показовим є те, що його музичний шлях поступово привів не просто до професійного заняття музикою, а до усвідомлення власної відмінної творчої позиції, яка згодом проявлялась, зокрема, і у зверненні до жанру спірічуелс, через який митець зміг поєднати особисту імпровізаційну свободу з колективною пам'яттю, духовною традицією та культурною спадщиною афроамериканської музики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Jaussi, K. S., Randel, A. E., & Dionne, S. D. (2007). I am, I think I can, and I do: The role of personal identity, self-efficacy, and cross-application of experiences in creativity at work. *Creativity Research Journal*, 19(2–3), 247–258. <https://doi.org/10.1080/10400410701397339>
- Karwowski, M., Lebuda, I., & Wiśniewska, E. (2018). Measuring creative self-efficacy and creative personal identity. *International Journal of Creativity and Problem Solving*, 28(1), 45–57.
- Kosman, J. (2010, April 23). Bobby McFerrin: Singing brilliantly in blue jeans with that voice. *San Francisco Classical Voice*. <https://www.sfcv.org/articles/artist-spotlight/bobby-mcferrin-singing-brilliantly-blue-jeans-voice>